

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Plukovník gšt. Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pohunek.

Generál M. A. Inostrancev:

Zápas vojenských doktrín ve světové válce 1914—1918.

Úvod.

Uběhlo již 14 let od chvíle, kdy se skončila v historii lidstva nebyvalá a svým měřítkem a vypětím gigantická světová válka; přes to však dodnes slyšíme o příčinách vítězství dohodových států velmi rozmanitě a často i zcela nesprávné názory. Často na příklad slyšíme, že Německo porazila značně vyšší technika spojenců vůbec a Ameriky zvláště, že bez pomoci ozbrojených sil Spojených států byla by prý válka dopadla docela jinak, že ke konci války byla německá armáda již v rozkladu atd.

Nicméně v moderních válkách lze porážku sotva vysvětliti jenom nějakou jedinou příčinou. Vždyť moderní války, jak je známo, nevedou se jen armádami, nýbrž celými ozbrojenými národy, protože válečné události zasahují celý státní a národní organismus a neustále se proplétají s událostmi vnitřního, občanského i politického života. Moderní války si vynucují úsilí ve všech oblastech sociálního života a jednotlivá stadia vývoje následují v nich za sebou mnohem rychleji než v míru. To uspišilo ještě více již beztoho rychlé tempo vývoje techniky a způsobilo rychlou proměnlivost v metodách vedení války a boje. Proto se od dnešní vojenské vědy vyžaduje pokračování ve vývoji i během samé války.

Známý ruský sociolog profesor Stronin vyslovil v své knize „Dějiny veřejnosti“ tento názor: „Dějiny vojenského vítězství jsou tytéž jako vítězství občanského, to jest vítězství ve vývoji, v historickém pokroku. Vojsko a válka jsou ty zvláštní orgány a funkce, kterými jedna kultura, vyšší, poráží kulturu druhou, nižší. Ale před tímto zjevným, formálním vítězstvím vždycky dávno předchází vítězství tajné a skutečné. V tom je celé tajemství mezinárodního boje o bytí: v něm se vyžívá lepší na ujmu horšího“.

Z toho plyne, že příčinou porážek a vítězství v dnešních válkách je především myšlenková převaha a při tom převaha myšlenky vojenské jednoho protivníka nad druhým. Nuže, myšlenka vojenská se projevuje ve vypracování určitých metod vedení války a boje, t. j. v tom, co odborně nazýváme vojenskou doktrínou.

Z toho, co bylo povědno, vyplývá: abychom mohli porozuměti příčinám vítězství spojenců nad centrálními mocnostmi ve světové válce, musíme si především všimnouti vojenských doktrín obou protivníků. Musíme prozkoumati vznik a původ těchto doktrín, objasniti, jak se projeví v nejvýznamnějších okamžicích tohoto nebyvalého souboje národů, zachytiti jejich vývoj po celou válku a konečně stanoviti, jakou měrou převaha jedné nebo druhé doktríny přispěla k vítěznému uhašení světového požáru.

I.

Původ německé vojenské doktriny.

Kolébku německé vojenské doktriny je beze sporu doba Bedřicha Velikého, která vyzdvihla Prusko z maličkého království do řady velkých a vlivných evropských držav. Toto období obdařilo Prusko aureolou velké vojenské slávy a vyznamenávalo se hlavně tím, že Prusko po sedm let odráželo a na konec i odrazilo tři v té době nejsilnější evropské státy: Rusko, Rakousko a Francii. V té době se vytvořila i původní německá vojenská doktrina.

Tato doktrina dala na tu dobu výtečně organisovanou armádu, vycvičenou tak, že podle výroků současníků manévrovala na bojištích jako při přehlídce. V této armádě byl člověk proměněn v automatu a kvetl v ní „drill“, i do dnešní doby tolik u Němců oblíbený. V této armádě vojensky konečně i pořekadlo tak příznačné pro železnou kázeň, že voják má se báti kaprálské hole více než nepřátelské střely.

Za těchto podmínek tvořila armáda v rukou Bedřicha Velikého pevně sražený šik, postavený ve dvou liniích, poslušně se podrobující vůli svého vůdce a v tomto tvaru jím vedený po bojišti na krátkou vzdálenost k nepříteli, což umožňoval i nepatrný v té době dostřel dělostřelectva a ručních zbraní. Co poskytla fridrichovská doktrina v tvůrčí oblasti na bojišti a na válečném jevišti?

Všechny bitvy fridrichovské doby rozvíjely se podle téhož typu a téže šablony. Fridrich, přiblíživ armádu k protivníkovi a niče jej na krátkou vzdálenost palbou, vysunul kupředu na jednom anebo na druhém křídle stupňovitě učeněné šiky, obchvátil jimi nepřátelské křídlo a náhle udeřil z boku na protivníka, utvořiv tak zvanou „šikmou stupňovitou bojovou sestavu“, kterou uváděl ve zmatek nepřátelské řady. Toho ihned využilo výborné pruské jezdecktvo, které mělo v čele výborné kavaleristy Zeidlitze a Ziethena, a dokončilo porážku nepřítelů. Tak se sváděly všechny bitvy Fridricha Velikého a rozdíl v nich byl jen podle toho, na které nepřátelské křídlo byl úder veden.

V oblasti vedení války vytvořila fridrichovská doktrina t. zv. operace na vnitřních liniích, t. j. zaujmouti ústřední postavení mezi protivníky, vrhati se na jednoho po druhém, nedovoliti jim, aby se spojili, a porážeti je jednotlivě. Tento způsob vedení války byl vlastně Fridrichovi vnucen, neboť jak jsme již nahoře řekli, byl jeho stát v sedmileté válce obklopen nepřáteli — Ruskem, Rakouskem a Francií, z východu, z jihovýchodu a ze západu.

Na těchto základech spočívala německá doktrina z konce 18. století, zjednavši Prusku pověst prvního vojenského státu. Oceňující ji, musíme přijíti k závěru, že se názor, jako by se duše a charakter národa úplně projevovaly v jeho pokroku a duševní práci, co nejlépe potvrdil i v německé vojenské doktríně z konce 18. století.

Metodický, ne však široký německý duch, mající sklon spíše k vypracování cizích myšlenek a k rozvinutí podrobností, spolu se sklonem k soustavnosti a organisaci, vytvořil výtečně organisovanou, znamenitě vycvičenou a pevně, ale hrubě stmelitou armádu,

ale v oblasti tvůrčí dal jen šablony a téměř úplnou myšlenkovou ztrnulost.

Nicméně aureola vítězství obklopovala Prusko a jeho krále a Berlín i Potsdam staly se evropskou vojenskou školou, do které se přicházeli učit vojáci různých států. Sám přestarlý hrdina, odpovídaje na vavřínech, psal v Potsdamu své paměti, dopisoval si s filozofy a tónem neomylného proroka hlásal: „vojenství je vědou pro genia, uměním pro prostřednost a řemeslem pro nevědomce“.

A hle, právě v té době stala se velmi originální a záhadná, zároveň však přesně zjištěná a významná věc. Král filosof a racionalista byl ovšem svou přirozeností velmi dalek jakékoli pověry a přece jednou ráno vyprávěl generálům, kteří se u něho obyčejně scházeli, toto:

„Dnes v noci jsem jako obyčejně nemohl usnouti, ale k ránu jsem zdřímł a měl jsem nejvš podivný a velmi nepříjemný sen. Zdálo se mi, že jako by na jihovýchodě počala zvolna vycházeti nesmírně jasná hvězda. Rázem mne oslepila a já jsem se pokoušel zalcioniti si zrak před jejím ostrým a zdrcujícím světlem. Ale čím více jsem se pokoušel krýti se před tímto světlem, tím mi bylo nesnesitelnější. Při tomto zápasu jsem se probudil.“

Je zajímavé, že tento sen, jak říkají paměti, měl Fridrich v noci s 15. na 16. srpna 1769. A právě té noci narodil se na Korsice v rodině venkovského advokáta Carlo di Buonaparte druhý syn Napoleon.

S hlediska vědeckého je tento fakt ovšem zajímavou a náhodnou shodou okolností, ale zároveň nelze v něm neviděti i podivuhodný prorocký význam. Na sklonku dní německé fridrichovské doktriny rodí se značně vyšší napoleonská doktrina, která později celý svět ohromila, doktrina překvapující svou šířkou a dodnes nemající sobě rovné.

Ubíhá všeho všudy čtvrt století a pod údery této nové doktriny v rukou geniálního vojevůdce rozpadá se v prach celá fridrichovská soustava i doktrina.

Armády francouzské, stmelené ne již mechanickou, vnější kázní, nýbrž s počátku revolučním a potom vlasteneckým nadšením a neomezenou důvěrou v svého vůdce, drtí na polích u Jeny a Auerstádtu pruská vojska a francouzské bodáky se objevují v samém Berlíně. Prusko je na pokraji zkázy a jenom přimluva ruského cara Alexandra u Napoleona je zachraňuje.

Napoleonská vojenská doktrina, jsouc v podstatě syntesou veškerého vojenství, mohla by býti předmětem obsáhlého zvláštního vojensko-vědeckého studia a proto se jí zde nemůžeme zabývatí podrobně; pokusíme se jen krátce načrtnouti její podstatu a z toho se samo stane jasnou její nesmírná převaha nad její předchůdkyní.

V ní není žádných šablon a receptů. Naopak, formy i kombinace se mění do nekonečna a potvrzuje se největší pravda: „à la guerre ce sont les circonstances qui commandent“, t. j. všechny operace ve válce musí především býti přizpůsobeny okolnostem. Na druhé straně musí býti též v souhlasu se základními principy vojenského umění, nalezenými již dříve jinými velikými vojevůdci.

Základními kameny napoleonské doktriny byly tedy: soustředění rozhodujících sil na válečném jevišti k bojišti; soustředění rozhodujících sil na bojišti k rozhodujícímu místu a z toho plynoucí rozdělení fronty na úsek pasivní a na údernou skupinu; obejití a obchvat jakožto prostředek k rozhodnutí operace i boje; energie a rychlost; houževnatost ve snaze dosáhnouti vytčeného cíle a neúprosné pronásledování po dosažení vítězství. S touto doktrinou francouzská vojska zvítězila v Itálii, ve Španělsku, u pyramid a na sněžných pláních u Moskvy.

Nicméně na konec se zdeptané národní vědomí v evropských národech probouzí a pozdvihuje se; na trpkých porážkách se konečně také něčemu od svého hrozného protivníka naučili a zdolavše nepokojného Korsikána počtem, odstraňují jej s jeviště dějin. A tu v Prusku, které vytrpělo největší hanbu, znovu se probouzí vojenský duch a počíná se nová práce o vojenské doktríně. V čelo této práce se staví znamenitý Clausewitz a za základ doktriny bere napoleonské války. Nového Clausewitz vlastně nic nepřinesl — jen zpracoval i vysvětlil Napoleona.

V roce 1858 se dostává v čelo německého generálního štábu známý Moltke, důstojný žák Clausewitzův a v jeho osobě i Napoleonův. Za základ své doktriny bere Moltke rovněž napoleonské zásady, ale jako Němec dále je zpracovává a přizpůsobuje novým podmínkám boje, zrodilším se v polovině 19. století. Jaké byly tyto nové podmínky? Byly to: 1. vzrůst armád zavedením všeobecné branné povinnosti; 2. zdokonalení zbraní; 3. nové prostředky přesunu, t. j. železnice; 4. nové prostředky spojení, t. j. telegrafy.

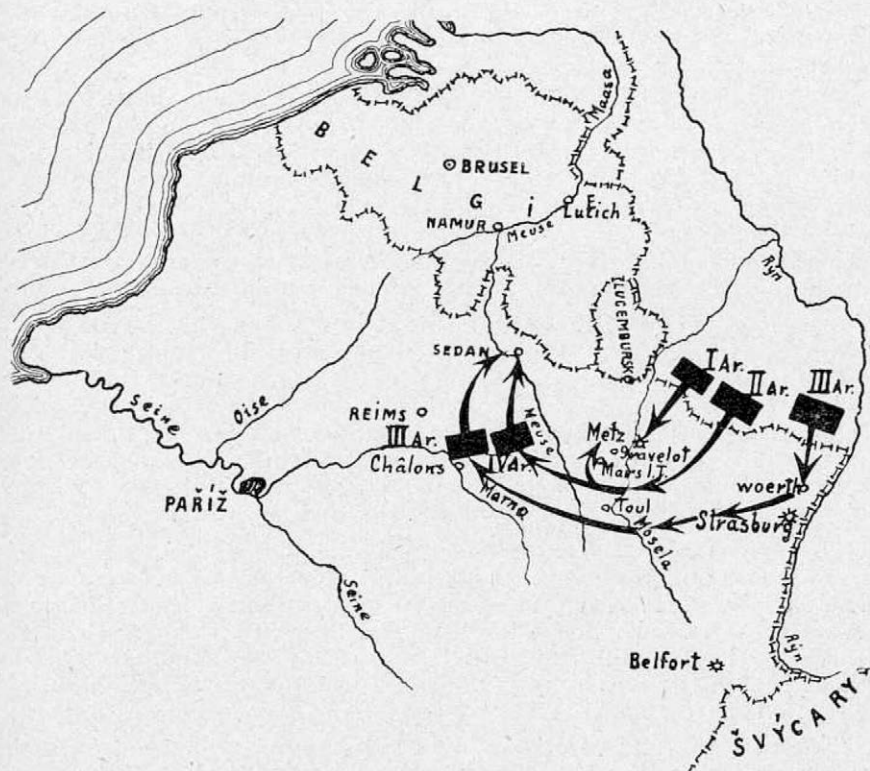
Místo desetitisícových armád počínají bojovati ozbrojené národy a na válečných jevištích se objevují armády stotisícové a milionové. Nová výzbroj dává ničivou palbu, a to vede k rozšíření bojišť jak co do fronty, tak co do hloubky. Železnice a telegrafy dávají možnost rychle přemísťovati vojska na veliké vzdálenosti a dodávati rozkazy a hlášení velikou rychlostí. I vidíme, že zatím co Napoleon vedl válku armádními sbory, vede ji Moltke již armádami, které se soustřeďují na válečném dějišti s nevidanou do té doby rychlostí. Napoleon, jsa osobně přítomen na bojišti a jsa s to přehlédnouti je celé zrakem, velí svým maršálům. Moltke si nemůže již dovoliti tento přepych, neboť bojiště náramně vzrostla. Musí řídit operace z daleka, využívaje telegrafu a řídě vojska ne již přímými rozkazy, nýbrž všeobecnými pokyny neboli směrnicemi. Nicméně Moltke, řídě se celkem napoleonskou doktrinou a jen ji rozvíjeje, zavádí do své doktriny metodu rozhodnutí každé operace. Práví, že při jakémkoli rozhodování ve válce nutno si především odpověděti na otázku: „co chci?“, aby operace měla určitý cíl, a pak si odpověděti na otázku: „jak mi v tom může protivník zabrániti?“, abych mohl proti tomu učiniti svá opatření, t. j. přizpůsobiti se okolnostem.

Tak vzniká podle Moltky jakási předpojatost rozhodnutí, které musíme protivníku vnutiti. Rozhodnutí činí se bez něho a teprve pak se opravuje podle činnosti nepřátelské.

Úloha Moltkova a jeho význam v Německu byly značné již po vítězné válce s Rakouskem r. 1866, zvláště však stouply po válce s Francií r. 1870—71.

Jaký vliv měla německá vojenská doktrína na vedení války i boje v tomto zevně skvělém tažení, které sjednotilo Německo?

V této válce vidíme u Němců neobyčejnou aktivnost. Využívajíce darů techniky, soustřeďují v nejkratší lhůtě u hranic třikrát větší síly než Francouzi a rozdělují je na tři armády. Konečným cílem, naznačeným v Moltkově plánu, jest najít ozbrojené nepřátelské síly, ať jsou kdekoliv, porazit je a za stálé snahy o obchvat z jihu odříznouti je od Paříže.

Náčrt 1.

I. a II. německá armáda (náčrt 1), odrazivše předvoj francouzské armády Bazainovy k Metám, obchvacují je s bitvami u Mars-le-Tour a Gravelotte (Saint-Privat), obléhají je v Metách. Současně III. německá armáda rozbíjí sbor Mac-Mahonův u Woerthu a vrhá jej k Châlons. Nově se utvořivší châlonská armáda s Napoleonem v čele postupuje podél belgických hranic, aby vysvobodila Mety, je však obchváćena z jihu III. a novou IV. německou armádou, odříznuta od Paříže, přitlačena k hranicím a po bitvě u Sedanu donucena ke kapitulaci. Tím se v podstatě válka skončila, neboť pravidelná francouzská armáda přestala existovat a další operace vedl Němci jen proti slabým miličním armádám nové republiky. Jak se v této válce

jevila doktrina Moltkova? Byla poopravena vzhledem k novému činiteli — technice, vypracovala metody a podrobnosti rozhodnutí a vedení, vytvořila novou organizaci, ale v oblasti tvůrčí nepřinesla nic kromě slepého napodobení napoleonské doktriny. Zdaž není I. a II. německá armáda pasivním úsekem a III. i později IV. armáda údernou skupinou? Zdaž se operace neřeší po napoleonsku obchvatem, s odříznutím od hlavního města? Ale to ještě není všechno. Vmyslíme-li se do tohoto prvního období operací německých armád, vzniká mimoděk otázka, bylo-li v této doktríně všechno úplně v pořádku a neměla-li v sobě již zárodky budoucích nepříjemných překvapení?

Unesení otázkou „co chci“ bylo tak silné v německé armádě, že se řídili jenom jí, zapominajíce úplně na druhou otázku: „jak mi může protivník překážeti?“. Takovému unesení napomáhala i situace. Protivník neměl času dokončiti mobilisaci, byl, jak jsme již řekli, třikrát slabší, byl špatně zásoben, demoralisován režimem Napoleona III. a veden špatnými generály. Proti takovému protivníku bylo možno riskovati a nepočítati s ním. A Němci také riskovali a nepočítali. Projevili přesprílišnou aktivnost a iniciativu, ignorovali nepřítele a na této půdě vyrostlo u nich nesmírné sebevědomí.

Zároveň při studiu tohoto období operací obracela na sebe pozornost okolnost, že i celý systém, s předem pojatým rozhodnutím, s pohrdáním náhodou, s nedostatkem prostředků v rukou vrchního velitele k čelení těmto náhodám, t. j. s nedostatkem zálohy byl příliš těžkopádný, málo pružný a schopný pracovati jen podle šablony, která silně připomínala fridrichovskou doktrinu. Mimoděk vznikala otázka: Půjde to tak všechno hladce i proti nepříteli podnikavému, pohyblivému, náchylnému k odvážným rozhodnutím?

Leč po vítězstvích r. 1870—71 se všechny temné a podezřelé stránky doktriny zakrývaly, zůstávala jen aureola vítězství a německá armáda jako po Fridrichovi se počala považovati za vzornou. Považovalo se za nutné u ní se učit, přijímalo se jen to, co hlásala německá literatura. Tato literatura nestudovala však události kriticky a hrdě pěla pochvalné hymny na svou armádu i na neobyčejného prý genia německého národa.

Úloha i autorita Moltkova byla velmi silná v německé armádě až do samé světové války; žádný jeho nástupce nesměl, ba ani nechtěl nic měniti na jeho učení, každý z nich byl jen jeho poslušným žákem a následovníkem. V podstatě šla německá armáda do světové války s tou vojensko-vědeckou zásobou, kterou získala v roce 1870. Zkušenosti z rusko-japonské války, třebaže bylo o nich uvažováno, byly posouzeny jen jednostranně. Porážky ruské armády vysvětlovali Němci jen tím, že se Rusové neřídili příkladem Moltkovým, z vojenských novinek odvodili pak jen nutnost míti těžké polní dělostřelectvo, nepovšimnuvše si vůbec velikého významu lelectva; proto hned na počátku světové války byli na západě mnohem slabší ve vzduchu než protivník. Vůbec si nepovšimli nutnosti střelby dělostřelectvem ze zakrytých postavení, začez se jim v prvních dobách války dostalo krutých ponaučení od francouzského a ruského dělostřelectva.

Kromě své neotřesenosti vyznamenávala se německá vojenská doktrína i svou jednotou. Vojenské otázky byly stejně chápány nižším i vyšším důstojníkem anebo generálem. Tak se vytvořil společný, jednotný vojenský jazyk, zjevy ve válce se chápaly stejně a proto se činila i jednotná rozhodnutí.

V tom byla veliká síla německé armády, ale zároveň v tom byla i její velká slabost, neboť se tím potíral duch zdravé kritiky, duch samostatného myšlení, který je tak nezbytný pro pokrok v kterémkoliv oboru.

Původ francouzské vojenské doktríny.

První francouzská vojenská doktrína po roce 1871 zrodila se z neštěstí porážek a hanby a jejími kmotry byli nedůvěra v sebe a zoufalství. A jak se často stává, místo aby hledali něco nového, počali slepě kopírovati vítěze, počali se řídit německou doktrínou Moltkovou. V jeho učení uznali za hlavní rys aktivnost, schopnost riskovati, nepovšimnuvše si vůbec uvedené již její slabiny předem pojatých rozhodnutí a její přílišné odvážnosti proti energickému a pohyblivému nepříteli. Nicméně velmi brzy se přesvědčili, že i aktivnost není u Moltka původní, nýbrž že si ji vypůjčil u Napoleona a proto bylo ovšem pro Francouze jednodušší a s hlediska národní samolibosti i příjemnější obrátiti se k prvotnímu pramenu.

A tu se na půdě důkladných historických prací počíná pozorné studium napoleonské doktríny; na těchto základech křísí mnoho nadaných spisovatelů, jako generálové Bonnal, Cardot, Langlois, kapitán Colin a j., napoleonskou doktrínu a snaží se ji přizpůsobiti novým podmínkám vedení války a boje.

Do základů nové francouzské doktríny byla položena především aktivnost, energie. Ofensiva — vždycky a stůj co stůj. Zvláště významným představitelem této myšlenky byl plukovník de Grandmaison. „Nikdy nemůžeme býti dosti aktivními,“ bylo běžným řečením ve francouzské armádě. Ofensiva stala se cílem místo prostředkem. Zkušenosti z rusko-japonské války posoudili Francouzi rovněž jednostranně, považující za hlavní příčinu japonských vítězství nedostatek ofensivního ducha u Rusů.

Nicméně musíme poznamenati, že se tím nedali strhnouti všichni vynikající vojenští duchové Francie. Proti nadšení a unesení, které tak odpovídá živému duchu a vznětlivé povaze Francouzů, postavili někteří vojenští spisovatelé chladný úsudek a pochopení pro součinnost.

Z této skupiny vynikl nejprve generál Negrie a potom generálové Foch a Pétain. První z nich, odvolávaje se na zkušenosti z anglicko-burské války a zdůrazňuje ničivost moderní výzbroje a techniky vůbec, varoval před tím dáti se unést pouhou aktivností, trval na metodické a delší přípravě útoku a na změnách ve výcviku vojska s tím souvisících.

Zvláště však hluboké a moderní válce plně odpovídající názory vyslovil vynikající profesor pařížské válečné školy a její velitel generál Foch. V svých základních dílech: „Des principes de la guerre“

a „De la conduite de la guerre“ pronesl názor, že jak ve vedení války, tak i ve vedení boje vlivem neobyčejného rozmachu techniky vůbec a zdokonalení zbraní zvláště, nesmírně stoupla schopnost odporu vojsk, pročež dřívější, bleskové, jakoby hromové údery zapadly do minulosti a moderní války i boje budou mít vleklý ráz. Snad Foch jediný ze všech spisovatelů před světovou válkou předpovídal, že budoucí válka nebude krátká, jak tvrdily téměř všechny vojenské autority, mezi nimi i německé.

Proto nutno podle jeho názoru rozeznávat i na bojišti i na válčišti tři období zápasu: 1. zahájení boje nebo operace, 2. boj na vyčerpání protivníka, 3. zasazení rozhodného úderu.

Druhé období při podmínkách moderní války, t. j. při širokém využití techniky a na válčišti s dobře vyvinutou komunikační sítí bude nyní zvláště dlouhé a bude mít za účel vyčerpání protivníka fyzicky i duševně, donutit jej k vydání všech záloh a teprve potom nastane vhodný okamžik k zasazení rozhodujícího, ba téměř jistě smrtelného úderu.

Druhý, rovněž vynikající profesor válečné školy, tehdy ještě plukovník Pétain, později hrdina verdunský, souhlase s Fochem, pokud jde o základní pojetí moderní války, ukazoval i způsoby vedení boje na zdrženou a boje k vyčerpání protivníka, kteréžto způsoby tak skvěle potvrdil při obraně Verdunu, takže daly Francouzům možnost nejen obhájit pevnost, ale i postupně, krok za krokem, znovu vyrvat Němcům to, co jim bylo jimi vzato.

Bohužel teorie aktivity, teorie ofensivy ihned a stůj co stůj, odpovídající mnohem více francouzské povaze, ujala se pevněji a sám muž, kterému bylo souzeno stát se vůdcem francouzské armády v prvním období války a být tvůrcem jejího nástupového plánu a strategického rozvinutí, generál Joffre, byl snad více než kdo jiný proniknut touto útočnou doktrínou, která mimo to ještě hověla myšlence odvety.

Z toho, co bylo řečeno, je viděti, že srážka doktrín obou protivníků musila se odraziti i v plánech obou stran i v zaujetí výchozí situace. V té chvíli měla doktrína Moltkova beze sporu větší vyhlídky na úspěch; metodika a výpočet stály proti pouhému nadšení. To musilo přinést francouzským zbraním nezdár v prvních fázích tažení.

Leč, jak jsme již ukázali, nelze v moderních válkách jíti do boje s určitým učením a s tímž učením ji také skončiti. Doktrína se musí vyvíjeti a měniti i během války, musí pokračovati vpřed.

Nuže, s tohoto hlediska doktrína Moltkova, málo pružná a podajná, mající mnoho výpočtu a vědeckosti, ale nemající schopnosti přizpůsobiti se okolnostem a neposkytující dosti vůle pro tvůrčí práci, musila později ustoupiti před doktrínou francouzskou, zakládající se jen na myšlence ofensivy, ale zato nepoutající vykonavatele žádnými normami a šablonami a proto ponechávající široké volné pole tvůrčímu duchu a talentu.

Jak se projevila doktrina obou protivníků v jejich plánech a v nástupu.

Německo, zdrtivši Francii v roce 1871, neodpočívalo na vavřínech, nýbrž chápalo, že musí očekávat odvetu, a proto se horečně připravovalo, aby ji odrazilo. V Alsasku a Lotrinsku stavěly se nové železnice, budovaly se ve velkém počtu vojenské rampy, Mety byly proměněny ve velikou manévrovou pevnost.

Ale leta utíkají a mění se i politická a strategická situace. Rusko zklamané německým přátelstvím, nabízí ruku Francii a tvoří se francouzsko-ruský spolek. Zároveň umírá starý Moltke a odchází i železný kancléř Bismarck.

Německo stojí před vyhlídkou na válku na dvou frontách současně: s Ruskem a s Francií. Je třeba nových rozhodnutí a Německo zrovna jako Prusko v sedmileté válce bude musit vésti boj na vnitřních liniích, t. j. snažiti se rozbít protivníky jednoho po druhém.

K tomuto boji se začal připravovati již polní maršál Moltke. Původně zamýšlel udeřiti nejprve na Rusko a krýti se proti Francii pevnostmi a potom teprve chtěl udeřiti na Francii. Ale studium budoucích protivníků ukázalo brzy nesprávnost tohoto řešení.

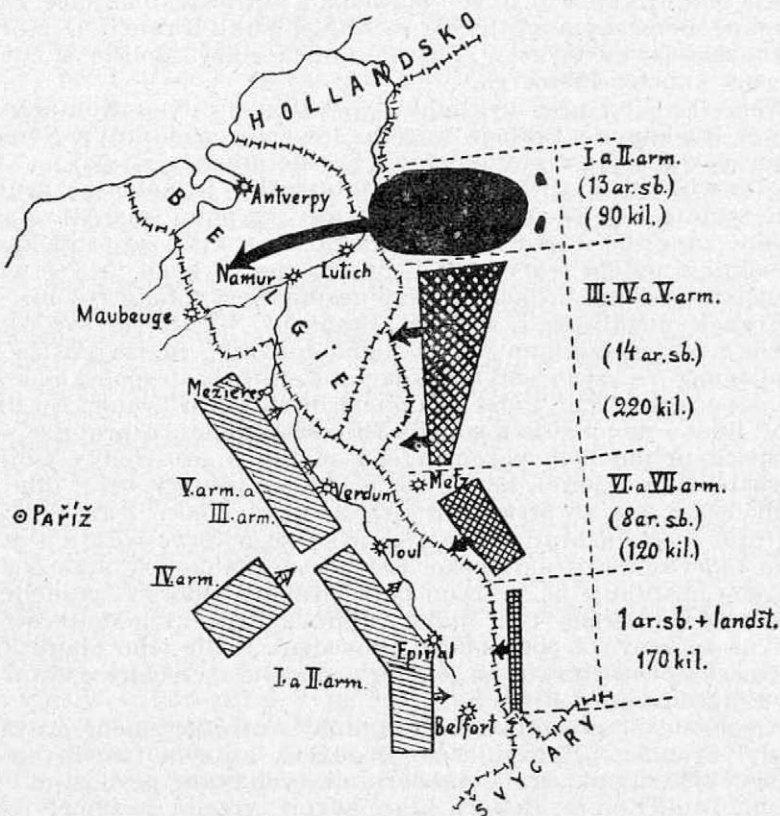
Francie mobilisovala rychleji, Francouzi již vlivem své povahy podléhají silněji dojmům a pád jejich hlavního města Paříže znamenal téměř ve všech válkách konec tažení neb alespoň konec vážného odporu. Konečně Paříž leží poměrně blízko u hranic. Na druhé straně Rusko mobilisuje a soustřeďuje se pomaleji a proto se stane nebezpečným mnohem později. Jeho zálohy a prostředky jsou nevyčerpatelné a k tomu, aby bylo poraženo, nestačí vzít mu jeho hlavní město, jak se přesvědčil již Napoleon v roce 1812.

Proto se rozhodnutí mění a zamýšlí se nejprve rozbít Francii, potom teprve udeřiti na Rusko. S touto myšlenkou Moltke odchází a po něm nastupuje na krátkou dobu hrabě Waldersee, po něm pak hrabě von Schlieffen. Ten úplně přejímá myšlenku Moltkovu, ale úsilovně zpracovává podrobnosti provedení. Podle jeho plánu kryje se Německo proti Rusku jen jednou armádou a všechny ostatní síly jsou namířeny proti Francii.

Ale změnivši se strategické podmínky nutí i ke změně prováděcí metody. Francie, připravujíc se k odvetě, zakryla téměř celé své hranice výbornými, zcela moderními, velikými pevnostmi jako Verdun, Toul, Epinal, Belfort, které svými tvrzemi se téměř slévají v jediný nepřetržitý opevněný pás. Zde kyne boj vleklý a krvavý, nevýhodný pro Němce, prostoru pro manévr není. Tento pás pevností nutno obejít buď ze severu neb z jihu, t. j. porušiti neutralitu buď Belgie nebo Švýcarska. Ale švýcarská země je těžko přístupná a svobodmilovný národ mohl by klásti houževnatý odpor, takže by úder zase nebyl rychlý. V Belgii je obyvatelstvo většinou tovární, rozleptané socialistickými učením a pravděpodobně nakažené pacifismem, takže odpor bude nepatrný. Proto Schlieffen volí Belgii.

Nuže, v duchu odkazu a doktriny starého Moltka musí se německá fronta rozdělit na úsek pasivní, poutající francouzskou armádu na čáře pevností, a na údernou skupinu, rychle vtrhující do Lucemburska a do Belgie, obchvacující francouzské armády ze severu a odřezávající je od Paříže.

Jinými slovy, zamýšlelo se opakovati myšlenku z roku 1870, jenže ve větším měřítku. Francouzské armády měly býti opět obchváceny a odříznuty od hlavního města. Jenže v roce 1870 obchvacovali Němci z jihu a nyní budou obchvacovati ze severu. Předpokládalo se, že francouzské armády budou jako v roce 1870 hnány zpět, jenže směrem od hlavního města. Bylo dokonce již zvoleno místo nového Sedanu. První Sedan byl u belgických hranic, druhý

Náčrt 2.

Sedan měl býti u hranic švýcarských. Jinými slovy, Schlieffenův plán nepodal nic nového. Vyjma změnu obchvacovaného francouzského křídla opakoval jen to, co tu už bylo, ale opakoval to s důrazem, který se projevoval zvláště v prodlužování pravého křídla německých armád čím dále tím více na sever a v neustálém i nebyvalém zesilování úderné skupiny, vtrhující do Belgie.

Schlieffenovi nebylo souzeno, aby se dožil uskutečnění svého plánu. Zemřel dříve, ale ještě na smrtelném lůžku stále opakoval tatáž slova: „Prosím vás jen o jedno — zesilte ještě pravé křídlo!“

Na místo Schlieffenovo byl ustanoven synovec polního maršála Moltka, kterému říkali „Moltke mladší“. Zatím však život plynul dále a okolnosti se stále víc a více měnily.

Nejprve vznikala otázka: je vůbec možné v moderním válečnictví zasaditi protivníkům rychlé a konečné rány, jak tomu bylo za dob Fridricha II. a ještě v roce 1870? Jinými slovy, pochybovalo se o samé základní myšlenku německého válečného plánu.

Na druhé straně se rodily nové vojenské a politické podmínky budoucí války. V Belgii byla zavedena všeobecná branná povinnost, a to zlepšilo jakost belgické armády i zesílilo ji. V Rusku se počala rychle vyvíjeti železniční síť, a to zrychlilo ruskou mobilisaci a soustředění. V politice pak slábla pouta s Itálií a ostře se vyhranilo anglo-francouzské sblížení.

Bylo jasné, že jak v politice, tak ve strategii bylo potřebí oprav, leč „malý člověk s velkým jménem“ oprav nečinil a zúplna převzal plán svého předchůdce i doktrinu svého strýce. V této doktríně se jako Schlieffen zabýval hlavně první otázkou: „Co chci?“, nezabývá se téměř otázkou: „Jak mi v tom může protivník překážeti?“

Jako v roce 1870 bylo i nyní učiněno předem pojaté rozhodnutí, kterému se všechno podřizovalo, lámaly se všechny překrady i předměty, jako na př. i mezinárodní právo.

Konec konců vzal na sebe nástup obou protivníků, jak známo, tvar, naznačený na náčrtu 2. V své podstatě tedy strategický nástup Němců k válce nebyl ničím novým a byl jen opakováním šablon Fridricha Velikého a starého Moltka. Byla tu i metodika i předem pojaté rozhodnutí.

Francouzská doktrina, jak jsme již řekli, nabádala k ofenzivě na celé frontě, k ofenzivě stůj co stůj, za všech okolností. Nicméně francouzský generální štáb, studuje mírovou práci svého budoucího protivníka, viděl, že se těžiště vojenských příprav německých přenáší postupně z Alsaska na sever do prostoru hraničícího s Belgií. Nebylo těžké pochopiti, co to znamená. Proto vzhledem na možné porušení belgické neutrality Němci, předpokládané však jen v malém měřítku, zamýšlí se strategický nástup od Belfortu po Mézières, při čemž mezi Belfortem a Toulem má býti 1. a 2. armáda a od Verdunu po Mézières 3. a 5. armáda. Obě tyto skupiny mají vésti ofenzivu: jedna k obchvatu Met z jihu, druhá proti úderné skupině německé. Poněvadž však jenom další vývoj událostí mohl ukázati, kde dojde k rozhodnutí, byla za frontou ponechána celá 4. armáda v záloze. Ta pak bude vržena tam, kde toho poměry budou vyžadovati.

Jinými slovy, francouzská doktrina se úplně projevila i ve válečném plánu a v strategickém nástupu. Ofenziva stůj co stůj, bez ohledu na situaci, ale kde bude konečné rozhodnutí, to musí pověděti vývoj událostí. Tak čelí německé šabloně a německému předem pojatému řešení jenom nadšení.

(Příště dále.)